

BRUK KONSERTEN!

*Samspill,
opplevelse
og læring*

LYTTELEKER

ETTER EN IDÉ AV ÅSHILD S. NYGAARD OG RIKSKONSERTENE

Lek kan være en innfallsvinkel når man skal øve seg på å åpne sansene. Gjennom lytteleker lærer eleven å gjenkjenne lyder og beskrive dem. Lyttelekene egner seg som oppvarmingsøvelser og forberedelse i forkant av en konsert eller brukes som en start på arbeidet med temaet lytting.

FAG Musikk

EMNE Lytting, lek

MÅLGRUPPE 1. - 4. årstrinn

TIDSRAMME Fra 15 minutter til 1 time

RESSURSER God plass, et skjerf, ulike lydkilder, ark, papir/tavle

MÅL LK06

Eleven skal kunne lytte til og fortelle om lyder i dagliglivet (musikk 2. årstrinn). Eleven skal kunne gjenkjenne og beskrive klang, melodi, rytme, dynamikk, tempo og form (musikk 4. årstrinn).

FRAMGANGSMÅTE

Blindebukk: Elevgruppen samles i en stor sirkel. En av elevene får bind for øynene, og skal oppspore en lyd som en annen fra gruppen lager. Eleven skal finne ut hvor lyden kommer fra og gå i retning av den som lager lyden. La flere elever få prøve seg.

Hva hører du?: Læreren tar med en rekke gjenstander med ulike lyder fra arbeidspulten. Det kan være en hullemaskin, penn, linjal, blyant, binders eller en bok. Læreren spiller de ulike lydene ved å slippe dem ned på en pult, mens elevene har øynene lukket. Elevene gjetter hvilke lyder de hører og beskriver dem. Er lyden dump, skarp, sterk, svak, bløt, fyldig eller hard? La elevene gjøre lignende oppgaver med hverandre.

Lydens frekvens: Barna får oppgitt en referanselyd, et lydplata, og tegner et punkt på tavla som angir dette. Det kan være tonen A på piano eller et annet instruments lyd. Deretter spiller læreren forskjellige instrumenter eller andre lydkilder. De forskjellige tonehøydene skal plasseres i forhold til referanselyden, over eller under det oppgitte punktet på tavla eller arket. Leken kan også gjennomføres ved at alle elevene får hvert sitt ark hvor de skal notere referanselyden og de andre lydene som blir spilt.

BRUK KONSERTEN!

*Samspill,
opplevelse
og læring*

Lydens volum: Elevene står på gulvet, læreren spiller musikk med vekselvis crescendo og decrescendo, sterkere og svakere partier. Barna dramatiserer dynamikken ved å strekke seg oppover når musikken blir sterkere og bøye seg fremover når musikken blir svakere. Denne øvelsen kan også gjøres med musikk med kontraster som legato og staccato. Elevene kan være med på å velge hvilke bevegelser de skal gjøre på staccatodelene og legatodelene.

Lydskaping: Elevene går sammen i par og utforsker hvilke lyder som uttrykker ulike stemninger eller opplevelser. Hvilke lyder lager jeg når jeg er glad, trist, overrasket, forskrekket eller fornøyd? Etter hvert går man over til hele ord og setninger. «Jeg er så glad i deg!» oppleves annerledes enn «Nå synes jeg du var skikkelig urettferdig!» Elevene får oppleve at stemmen kan gå opp-ned og rett frem, ut fra hva vi sier og mener.

Alle lyttelekene avsluttes med samtale og refleksjon om hva elevene har hørt og opplevd.

HVORFOR

- Elevene trener opp øret til å skille lyder fra hverandre
- Elevene lærer gjennom lek å åpne ørene og bli bevisst lydene rundt seg
- Elevene utvikler et begrepsapparat for å beskrive lyd

TIPS TIL VIDEREFØRING

Lyttelekene kan også gjøres til innspilt musikk, hvor elevene skal lytte etter de ulike instrumentene i musikken

www.rikskonsertene.no/brukkonserten

BRUK KONSERTEN!

*Samspill,
opplevelse
og læring*

KOMPONERING I RING

ETTER EN IDÉ AV JON HALVOR BJØRNSETH OG MATIAS H. IVERSEN

Elever som trener på aktiv lytting, får redskaper og begreper til å beskrive det de hører. Eksperimentering med lyder og improvisasjon kan gi morsomme resultater og utvikle elevenes lyst til å komponere. Ved å improvisere og sette sammen ulike lydkilder, skaper elevene musikk og får verktøy for å bearbeide konsertopplevelser.

FAG Musikk

EMNE Improvisasjon, lytting, samspill, komposisjon

MÅLGRUPPE 1. - 7. årstrinn

TIDSRAMME Modul 1: ca 30 minutter
Modul 2: ca 60 minutter

RESSURSER Instrumenter, eventuelt lydkilder

MÅL LK06

Eleven skal kunne utforske ulike musikalske uttrykk gjennom å improvisere med lyd og bevegelse (musikk 2. årstrinn). Eleven skal kunne sette sammen ulike musikalske grunnelementer som klang, rytme, dynamikk og melodiske motiver til små komposisjoner (musikk 2. årstrinn). Eleven skal kunne komponere melodier og lydillustrasjoner til tekster (musikk 4. årstrinn). Eleven skal kunne lage egne komposisjoner med utgangspunkt i enkle musikalske former og motiver og bruke grafisk notasjon til å lage skisser til komposisjonene (musikk 7. årstrinn).

FRAMGANGSMÅTE

Modul 1: Elevene velger et instrument eller en lydkilde og setter seg i en ring. Det kan være fint med en blanding av klanginstrumenter som xylofoner, cymbaler og rytmeinstrumenter. Elevene kan gjerne ha med seg gjenstander hjemmefra som lager en lyd de liker eller ikke liker. Alle får presentere sin lyd for de andre, en etter en. Elevene lager deretter et musikkstykk. Det første stykket er omtrent ett minutt langt. Læreren tar tiden, og i løpet av minuttet skal alle elevene spille på sitt instrument én gang. Det andre stykket er også ett minutt langt, og i dette stykket får alle spille på instrumentet sitt to ganger.

Før det tredje stykket gir læreren et assosiasjonsord til komposisjonen, f.eks. vårregn, bilkaos, storm eller tema/nøkkelord fra konserten. Elevene kan få være dirigenter og bestemme rekkefølgen på hvem som skal spille når. Husk at alle elevene skal spille innenfor minuttet komposisjonen varer.

Samtal om de ulike komposisjonene med elevene. Hva skjedde med musikkstykkene når hvert instrument skulle spille to ganger i stedet for en? Gjorde det noe med musikkens form? Hva skjer når man spiller ut fra en assosiasjon, som vårregn? Henvis til programmusikk, og snakk om hvordan vi opplever et musikkstykk med en tittel som indikerer handlingen i musikken.

BRUK KONSERTEN!

*Samspill,
opplevelse
og læring*

Modul 2: Ta utgangspunkt i en fortelling som elevene selv lager eller en fortelling elevene kjenner, for eksempel Bukkene Bruse.

La elevene beskrive handlingen kun ved hjelp av lyder. Legg vekt på innledning, spenningskurve og avslutning. La elevene assosiere og utforske lydene rundt seg for å komme frem til hvilke lyder f.eks. trollet og den lille Bukken Bruse skal ha. Det kan være lydeffekter man lager med sin egen kropp, som klapp, knips, hvisking, eksperimentering med stemmen osv. Andre lyder kan man lage ved å dra håndflaten over pulten, bruke fingertuppene på stolen og lignende. Elevene får presentere sine lyder for hverandre etterpå.

Bli enig med elevene om symboler som beskriver lydene og hvilke effekter som passer de ulike delene i handlingen. Tegn symboler som beskriver handlingen på tavla eller en flippover slik at elevene husker rekkefølgen i handlingen. Symbolene blir elevenes egen notasjon. La elevene veksle på å være dirigenter under fremføringen. Her er det viktig med et tydelig start- og stopptegn. Stykkene fremføres for resten av klassen. Eksperimenter ved å legge inn pauser, rytmebrudd, kontraster og dynamikk.

HVORFOR

- Elevene trener opp evnen til å lytte, velge løsninger og skape helhet, og styrker gjennom opplegget samarbeidsevnen og sin forståelse av samspill
- Elevene lærer om komposisjon gjennom selv å komponere
- Elevene trener opp den musikalske hukommelsen og sin bevissthet på musikalske uttrykk

TIPS TIL VIDEREFØRING

Bruk komposisjonene som grunnlag for modul 2 i Bruk konserten-opplegget **Levende lyd til levende bilde**

BRUK KONSERTEN!

Samspill,
opplevelse
og læring

Å SKRIVE SAMMEN ETTER EN IDÉ AV MATIAS H. IVERSEN

Å skrive i fellesskap betyr å gi fra seg styringen over teksten. Vi kan sammenligne metoden med arket som brettes flere ganger, og så tegner én hodet, en annen overkroppen, en tredje beina, og til slutt har vi tegnet en meget underlig skapning. Når vi gjør dette med teksten, dukker det ofte opp underlige språklige bilder som vi ikke hadde klart å produsere ellers. Vi kan skrive sammen for å skrive oss inn i handlingen og skape en forventning til konserten sammen, eller for å bearbeide en opplevelse i fellesskap.

FAG Norsk eller engelsk, musikk

EMNE Kreativt idéarbeid, dikt, komposisjon

MÅLGRUPPE 5. - 7. årstrinn

TIDSRAMME Modul 1: ca 30 til 60 minutter
Modul 2: ca 30 til 60 minutter

RESSURSER Tavle, ark, penner, konsertinformasjon

MÅL LK06

Skriving benyttes også til å eksperimentere med språklig rim, rytme og klang (å kunne uttrykke seg skriftlig i musikkfaget). Eleven skal kunne lese og skrive tekster i ulike sjangere på bokmål og nynorsk (norsk 10. årstrinn). Eleven skal kunne lage og samtale om egne muntlige eller skriftlige tekster inspirert av litteratur og kunst (engelsk 10. årstrinn).

FRAMGANGSMÅTE

Modul 1: Ta utgangspunkt i nøkkelord som beskriver konserten, for eksempel undring, snu ting på hodet, fantasirik, virtuositet eller lignende. Disse ordene kan brukes som utgangspunkt for begge modulene. Elevene sitter i ring rundt et bord og arbeider to og to. Begge skriver hvert sitt nøkkelord på et ark, f.eks. FANTASI. Elevene bytter ark og arbeider med å fylle inn ordene i omtrent 10 minutter. Ordet avgjør diktets lengde, som i dette tilfellet (FANTASI) blir på fem linjer med fem setninger. Den første setningen begynner på F, den andre på R og så videre. Etterpå leses diktene høyt.

Velg så nye nøkkelord, som elevene skriver på nye ark. Nå jobber alle elevene sammen. Arket sendes én plass til venstre, og eleven som sitter der fyller ut et ord på den første bokstaven. Så sendes arket enda en plass til venstre. Hold øvelsen gående i 10 minutter. Diktene leses opp i plenum. Øvelsen kan også gjøres muntlig i klassen. Da skrives utgangsortet på tavla. For å utvide øvelsen, kan man nå be om hele setninger. Et dikt kan bli seende slik ut, med utgangspunkt i ordet MUSIKK:

Krangelen eskalerte

Argumentene ble meningsløse

Nakne stod de i oppgangen og skrek til hverandre

Andersen kom ut og sa:

Let it be

BRUK KONSERTEN!

*Samspill,
opplevelse
og læring*

Modul 2: Bruk et nøkkelord og skriv ordet på tavla, f.eks. MUSIKK. Nå skal dere lage en lyd til hver bokstav. Sammen med elevene bestemmer dere hvordan hver bokstav skal uttales. La dere inspirere av bokstavens klang. For eksempel:

M: Lang, mørk lyd, mezzoforte

U: Bølger opp og ned på stemmen, tutende klang

S: Lang, tonløs s-lyd som holdes

I: Clusterakkorder, be elevene tenke på hver sin tone, telle til tre og deretter synge de tenkte tonene samtidig på vokalen I.

K: Repeterende korte toner på en toneløs k-lyd. Lyden kan forandres ved at man har ulik munnstilling.

K: Som over.

La hver bokstav få sitt symbol som symboliserer hvordan lyden skal fremføres. K kan for eksempel vises med prikker, I som streker oppover hverandre. Tegn symbolene på tavla. La en elev være dirigent, og fremfør ordet. Dirigenten bestemmer lengden på hver bokstav og dynamikken. Del elevgruppen i to, og la to elever være dirigenter. De skal nå lede hver sin gruppe, og ordet skal fremføres tostemt. Den ene gruppen starter forfra, mens den andre starter bakfra. Fremfør ordet flere ganger. Prøv dere gjerne på kanon.

HVORFOR

- Elevene øver seg i å frigjøre seg fra normer og tanker om hvordan en tekst skal utformes.
- Elevene senker terskelen for det å skape en tekst gjennom lek.
- Det å skrive i fellesskap trener samarbeidsevnen og respekten for andres arbeid.
- Elevene skriver seg inn i temaet for konserten gjennom å jobbe med nøkkelord, og skaper seg dermed en forventning til konsertbesøket.
- Elevene lærer seg å lage en liten komposisjon med utgangspunkt i et ord og blir bevisste på ulike former på musikken.

TIPS TIL VIDEREFØRING

Diktene elevene skriver kan brukes til mye. De kan settes sammen til en diktsamling, enten som et hefte eller på en nettside. Diktene kan males, de kan trykkes på t-skjorter eller man kan sette musikk til dem. Bruk diktene i musikkundervisningen og se hva slags musikk som passer til diktene. Kan de synges? Eller kanskje de kan leses høyt med musikk til?

